

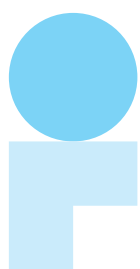

Oslo

Handlingsplan mot plastforurensning i Oslofjorden 2019 – 2020

Byrådssak 1047/19

Handlingsplan mot plastforurensning i Oslofjorden 2019 – 2020

Sammendrag:

I denne saken fremmes Oslo kommunes handlingsplan mot plastforurensning i Oslofjorden for 2019-2020 som beskriver hvordan Oslo kommune skal jobbe for å bekjempe plastforurensning og bli landets første kommune som ikke bruker unødvendig engangsplast. Handlingplanen består av tiltak innenfor områdene 1) opprydning og håndtering av plastavfall, 2) forbruk, anskaffelser og miljøledelse, 3) mikro- og nanoplast og 4) kunnskap, informasjon og samarbeid. Med denne handlingsplanen ønsker byrådet å ta et enda større ansvar i kampen mot plastforurensning ved å vise hvordan Oslo kan lede an i arbeidet med å finne løsninger på dette miljøproblemet.

Bakgrunn

De seneste årene har plastforurensning blitt synliggjort som en av vår tids største miljøutfordringer. Forskere har kommet frem til at kun 30 prosent av plasten i Europa, 25 prosent av plasten i Kina og 9 prosent av plasten i USA (R. Geyer et. al. «Production, use, and fate of all plastic ever made») blir materialgjenvunnet, og bruken av engangsartikler i plast er raskt økende. Dette betyr at store mengder plast havner i naturen og til slutt i havet, hvor den over tid fragmenteres til mikroplast. Plast og mikroplast kan utgjøre en fare både for mennesker og for dyreliv. Mer enn 8 millioner tonn plast havner i havet hvert år, og undersøkelser viser at rundt 80 % av marin forurensning er plast. Dersom plastforurensningen fortsetter i samme tempo i årene fremover, vil det i 2050 være mer plast enn fisk i havet og 99 % av alle sjøfugler vil ha inntatt plast.

FN har satt som et globalt mål å stanse utslipp av plast til verdenshavene. FNs miljøprogram lanserte i 2017 en global kampanje, Clean Seas, for å eliminere to av de største kildene til marin forurensning innen 2022: Mikroplast og engangsartikler i plast. Clean Seas-kampanjen etterlyser nå nasjonale og lokale tiltak, både rettet mot offentlige aktører, næringsliv og forbrukere. Tiltak mot plastforurensning vil også støtte FNs bærekraftsmål nr. 12 om å sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre, samt mål nr. 14 om å bevare og bruke hav- og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Nasjonale myndigheters anbefalinger legges også til grunn for en økt innsats mot plastforurensning i Oslo. Miljødirektoratets «Overordnet vurdering av kilder til og tiltak mot marin forsøpling» fra 2016, foreslår en rekke tiltak som bør gjennomføres på lokalt nivå. Vurderingen viser at majoriteten av den marine forurensning i tettere befolkede områder i Norge stammer fra lokale kilder. Som miljøhovedstad i 2019, har Oslo et spesielt ansvar for å sette i gang lokale tiltak for å redusere plastforurensningen til Oslofjorden. Samtidig kjenner ikke marin forurensning landegrenser, og Oslo kommune har også et ansvar for å bidra til det globale arbeidet med å redusere plastforurensning.

1.1 Visjon

Oslo har ambisiøse miljømål som skal bidra til å gjøre Oslo til en foregangsby på miljø innen flere områder. For arbeidet med å bekjempe plastforsøpling har byrådet følgende visjon:

Ingen plast skal tilføres fjorden og vassdragene i Oslo, av hensyn til miljø og dyreliv, samt menneskers helse og naturopplevelse

1.2 Hovedmål

De kortsiktige målene for kommunens arbeid mot plastforurensning er:

- Oslo kommune har en ambisjon om å fase ut all bruk av unødvendige engangsartikler i plast i Oslo kommunes virksomheter innen utgangen av 2019.
- Oslo kommune skal innen utgangen av 2019 stille krav om at bruk av unødvendig engangsplast reduseres, og at annen plast kildesorteres og leveres til resirkulering, når kommunal eiendom leies ut til arrangementer.

De langsiktige målene for kommunens arbeid mot plastforurensning er:

- Innen 2022 skal all bruk av unødvendige engangsartikler i plast i Oslo, både i kommunens egne virksomheter og i byen generelt, være faset ut.
- Oslo kommune skal legge til rette for at plastavfall samles inn og håndteres på best mulig måte, slik at det ikke havner i naturen.
- Oslo kommune skal bidra til at strandsonen, fjordområdene og vassdragene i Oslo ryddes regelmessig, med særlig fokus på viktige naturområder.
- Oslo kommune skal samarbeide med relevante forskningsinstitusjoner og andre for å øke kunnskapen om kilder til spredning av mikroplast i byens vassdrag og i Oslofjorden.

1.3 Om handlingsplanen

Denne handlingsplanen tar for seg et bredt spekter av kortsiktige og langsiktige tiltak som sikter på å stoppe tilførselen av plast til miljøet og ut i Oslofjorden og å fjerne eksisterende plastforurensning. For å nå de ambisiøse målene, må kommunen arbeide med utgangspunkt i en sirkulær modell. Det vil si at det må iverksettes tiltak som tar tak i alle aspektene ved problemet. Handlingsplanen inneholder derfor tiltak som skal bidra til å redusere produksjonen av unød-

vendig plast, vurdere alternativer til plast, gi nødvendige plastprodukter lengst mulig levetid, gjenvinne mest mulig av plasten, sørge for at avfallshåndteringen blir bedre og rydde opp den plasten som har havnet i naturen. Begrepet unødvendig engangsplast avgrenses her til plastartikler der det finnes alternativer tilgjengelig som i et livsløpsperspektiv totalt sett kommer bedre ut miljømessig.

For at Oslo skal lykkes med dette arbeidet, må mange sektorer i kommunen bidra, samtidig som det også er nødvendig med aktiv deltagelse fra Oslos befolkning, næringsliv, frivillige organisasjoner, nabokommuner og andre aktører. Relevante etater og virksomheter har vært involvert i utarbeidelsen av handlingsplanen, herunder Bymiljøetaten, Utviklings- og kompetanseetaten, Renovasjonsetaten, Vann- og avløpsetaten, Plan- og bygningsetaten (herunder ByKuben) og Oslo Havn KF. Byrådet ønsker å legge til rette for at det utvikles innovative og smarte løsninger som kan oppskaleres og videreutvikles. Kommunikasjon vil være helt sentral i arbeidet med plasttiltakene, og samarbeid med ulike aktører om dette vil være avgjørende.

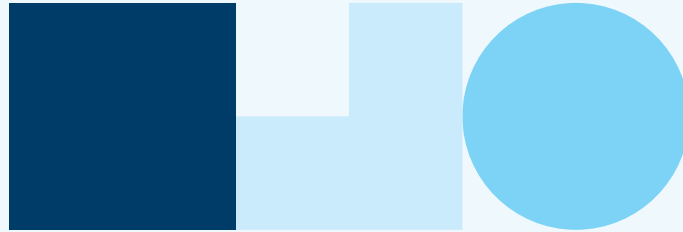
Byrådsavdeling for miljø og samferdsel vil ha det overordnede ansvaret for gjennomføring av handlingsplanen. Oppfølging av handlingsplanen vil koordineres av Bymiljøetaten, som vil lede en tverretattlig samrådsgruppe for oppfølging og rullering av handlingsplanen. For å oppdatere tiltakene, skal handlingsplanen rulleres hvert andre år. Flere av målene og tiltakene vil strekke seg over lengre tid og vil derfor være like aktuelle i rullering av handlingsplanen. Kunnskapen om plastforurensning og marin forurensning utvikler seg raskt, og arbeidet med handlingsplanen må derfor være et dynamisk arbeid.

Handlingsplanen mot plastforurensning i Oslofjorden er avgrenset til Oslo kommune og indre Oslofjord og tar for seg tiltak som berører kystlinjen, sjøbunnen, elver og vassdrag, sentrumsgater samt øvrige områder i Oslo gjennom ryddinger og holdningsskapende arbeid.

1.4 Handlingsplanens satsningsområder og tiltak

Handlingsplanen har fire hovedsatsningsområder for å følge opp målsetningene:

1. Opprydding og håndtering av plastavfall
2. Forbruk, anskaffelser og miljøledelse
3. Mikro- og nanoplast
4. Kunnskap, informasjon og samarbeid

1. Opprydding og håndtering av plastavfall

For å verne om og ta vare på miljøet i og langs Oslofjorden er det nødvendig å sikre at plast og annet avfall som blir liggende i byrom, langs elvene, i havet eller langs kystlinjen, blir ryddet opp. Oslo kommune rydder i dag opp avfall i byrommet, i naturen og i fjorden. Utover dette er strandrydding fortsatt et av de mest effektive tiltakene som finnes for å rydde opp marint avfall. Oslo kommune har et moderne renovasjonssystem som sørger for å samle inn plast som deretter går videre til materialgjenvinning eller forbrenning. Plast som havner i miljøet, enten det er i fjorden eller andre steder, utgjør en fare for dyreliv og potensielt også for mennesker. Oslo kommune vil trappe opp innsatsen med opprydding og håndtering av plastavfallet.

Oslo kommune vil:

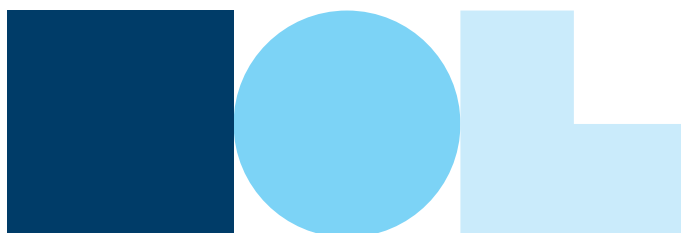
1. Oppgradere miljøbåten Pelikan og rydde opp avfall på vannoverflaten.
2. Fortsette å kartlegge havbunnen langs kaiene med blant annet drone.
3. Plukke avfall langs havbunnen ved kai og på utvalgte plasser i indre Oslofjord.
4. Utvide Gaterusken, som er et samarbeid mellom Rusken og Kirkens Bymisjon om å rydde gatene i sentrum.
5. Gjennomføre rydde- og bevisstgjøringskampanjer alene eller i samarbeid med organisasjoner og frivillige i løpet av 2019.
6. Utplassere nye og bytte ut avfallsbeholdere i bybildet. Undersøke muligheten for å påvirke der kommunen ikke har ansvar, men hvor man ser det er behov for beholdere.
7. Gjennomføre tiltak for å øke materialgjenvinningsgraden av plast, herunder oppfordre til justering av EUs smittevernregler.
8. Vurdere mulighetene for å få på plass løsninger for kildesortering og behandling av næringsavfall fra næringsaktører.
9. Vurdere mulighetene for å opprette avtaler med offentlig og private avfallsselskaper for mottak av marint avfall.
10. Bidra til at cruiseskip leverer avfall som kan gi økt materialgjenvinning.
11. Få på plass smarte avfallsbeholdere langs kaikanten som har komprimator og som gir automatisk signal om behov for tømning.
12. Føre strengere håndheving av forbud mot forsøpling, jf. forurensningsloven.
13. Gjennom de kommunale virksomhetene som er ansvarlige for bygg- og anleggs virksomhet, stille krav i kontrakter for å sikre at plastavfall fra byggeplasser ikke kommer på avveie.

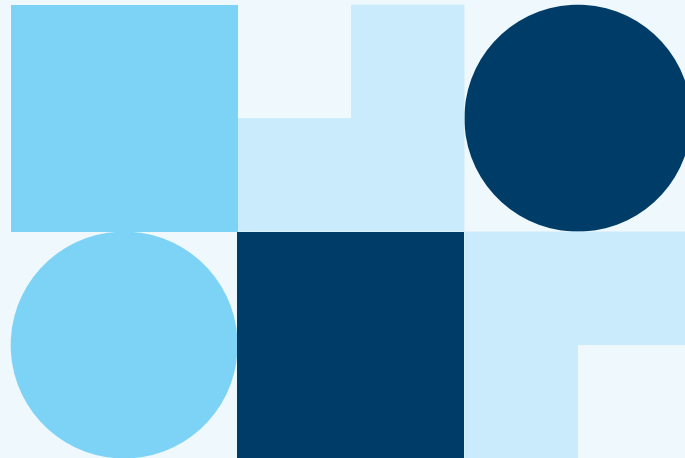
2. Forbruk, anskaffelser og miljøledelse

Parallelt med ryddetiltak er det viktig å jobbe aktivt med å redusere tilstrømningen av plast ut i naturen. Dette bør gjøres både gjennom redusert bruk av plast og smartere bruk av plast. Som Norges nest største offentlige innkjøper, har Oslo kommune stor innkjøpsmakt og gode muligheter til å bidra til reelle endringer hva gjelder forbruk av engangsartikler i plast og tilgjengelige alternativer.

Oslo kommune vil:

1. Kartlegge bruk av engangsprodukter i plast i kommunale virksomheter.
2. Sette krav til faktura og datakvalitet for å få bedre informasjon om innkjøp.
3. Tilrettelegge og bygge en kultur for redusert bruk av plast- og engangsprodukter for å bidra til å fase ut bruk av unødvendig engangsplast i kommunale virksomheter.
4. Veilede kommunale virksomheter og andre som drifter kantiner for kommunen, til å finne fullgode miljøvennlige erstatningsprodukter til unødvendig engangsplast.
5. Gå i dialog med private aktører som drifter kantiner i kommunale virksomheter om å fase ut bruk av unødvendig engangsplast. Stille krav til nye kontrakter med private kantineaktører om å ikke bruke unødvendig engangsplast.
6. Påse at alle kommunale kantiner har effektiv og miljømessig god avfallshåndtering av plast, samt drive holdningsskapende arbeid for å påvirke private aktører til å bidra til målene i handlingsplanen.
7. Legge inn krav om redusert bruk av engangsprodukter i plast i nye samkjøps- og innkjøpsavtaler i kommunen.
8. Være pådriver for videre arbeid med produsentansvarsordninger.
9. Utarbeide og følge opp et «plastmanifest» for utfasing av unødvendige engangsartikler i plast og håndtering av plast, som næringslivet i Oslo inviteres til å slutte seg til.
10. Stille krav om at bruk av unødvendige engangsartikler i plast reduseres når kommunal eiendom leies ut til arrangementer, og aktivt bidra til at annen plast kildesorteres og leveres til resirkulering - i tråd med Arrangemetsstrategi for Oslo kommune.
11. Utvikle en veileder for «plastfrie» arrangementer, i samarbeid med relevante aktører.
12. Bruke eksisterende nettverk som arena for kompetansebygging om plastbruk.
13. Vurdere om det skal stilles krav til bruk av gjenvunnet plast der dette kan gi gode og mer miljøvennlige løsninger/produkter.
14. Legge til rette for størst mulig ombruk, materialgjenvinning, resirkulering, gjenbruk og deling.

3. Mikro- og nanoplast

Mikro- og nanoplast i havet er et økende forurensningsproblem. Det er nødvendig å lære mer om kildene til denne type forurensning i Oslofjorden og styrke tiltakene. Vurderinger (Miljødirektoratet 2016: Overordnet tiltaksvurdering mot mikroplast) viser at omtrent 8000 tonn mikroplast ender opp i havet fra landbaserte kilder i Norge hvert år. Miljødirektoratets rapport, sammen med kartlegging av funn gjort på Oslos strender, viser at bildekk, personlig forbruk og byggenæringen er noen av de største kildene til plastforurensning. Siden slitasje fra dekk er en betydelig kilde til mikroplast i havet, er arbeidet med å redusere biltrafikken med en tredjedel innen 2030 svært viktig for å lykkes med visjonen om null plast i Oslofjorden. Tiltak knyttet til reduksjon av biltrafikken beskrives imidlertid ikke i denne handlingsplanen.

Oslo kommune vil:

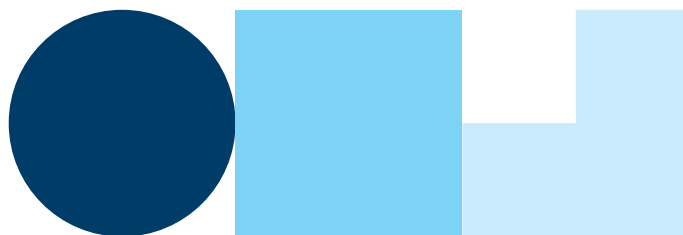
1. Kartlegge mikroplast i vannverksslam.
2. Kartlegge mikroplast i avløpsvannet til Bekkelaget renseanlegg.
3. Fortsette å teste alternativer til gummigranulat i samarbeid med relevante aktører, med mål om å fase ut bruk av gummigranulat så raskt som mulig.
4. Redusere spredning av mikroplast fra nye og rehabiliterte kommunale kunstgressbaner gjennom bedre drift og ulike tekniske løsninger.
5. Fortsette arbeidet med å forbedre teknologiske løsninger for kunstgressbaner, i samarbeid med relevante aktører, for å redusere spredning av mikrogranulat.
6. Lage et miljøregnskap for kunstgressbaner for å få bedre kunnskap om hvor mye granulat som forsvinner fra banene.
7. Levere alle oppfeide masser og oppsug fra sandfang til godkjente deponier.
8. Utvide dagens deponiløsninger for snø, for å hindre spredning av mikroplast ved vintervedlikehold.

4. Kunnskap, informasjon og samarbeid

Det er behov for mer kunnskap om kilder til- og konsekvenser av plastforurensning. Det er også viktig å øke kunnskapen blant Oslos innbyggere for å redusere unødvendig plastforbruk og minimere forurensning. Kommunen skal oppmuntre både innbyggere og næringsliv til å ta del i arbeidet med å redusere plastforurensningen i Oslofjorden gjennom ulike aktiviteter.

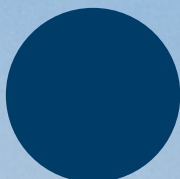
Oslo kommune vil:

1. Få bedre kunnskap om omfanget av og hovedkildene til plastforurensning i Oslo fjorden i samarbeid med relevante forskningsinstitusjoner og andre.
2. Gjennomføre kampanjer og informasjonsarbeid rettet mot Oslos innbyggere om hvordan man kan redusere unødvendig bruk av plast.
3. Benytte Verdens miljødag i 2019 til å markere Oslo kommune sitt arbeid mot plastforsøpling, samtidig som kommunen oppfordrer byens innbyggere og næringsliv til å bidra.
4. Øke kunnskap om plastforsøpling og materialgjenvinning blant Oslos skolelever, gjennom å fokusere på plast som tema i undervisningsopplegget på Skolestua hos Renovasjonsetaten.
5. Oppskalere det holdningsskapende arbeidet rettet mot dem som benytter naturen som rekreasjon, slik at de tar bedre vare på miljø og nærmiljø.
6. Gjennomføre befaringer i borettslag der abonnementene kan få råd og veiledning om kildesortering.
7. Utvide tilgangen til utvalgte minigjenbruksstasjoner ved hjelp av teknologiske løsninger som f.eks. apper, slik det allerede gjøres på Sørenga.
8. Oppskalere miljøarrangementer i 2019 med fokus på plast og marin forsøpling.
9. Involvere innbyggere i strandrydding og oppfordre til bruk av Ryddeportalen for å styrke kartleggingen av marin forsøpling i kommunen.
10. Invitere til arrangementer på Bykuben som setter plast på agendaen og legger til rette for at ulike aktører kan dele erfaringer og ideer.
11. Etablere en støtteordning som ulike aktører kan søke på med tiltak som bidrar til å nå målene i handlingsplanen.
12. Arbeide for et bedre nasjonalt system for å bekjempe marin forsøpling.
13. Lage en plan for naturfornyelse under vann i fjorden for å gjenskape og fremme havbunnens frie og ville natur.

Oslo

Kontaktinformasjon:

Bymiljøetaten
Karvesvingen 3, 0579 Oslo

postmottak@bym.oslo.kommune.no
www.oslo.kommune.no

Sentralbord: 21 80 21 80

For fullstendig vedtaksformulering les Byrådssak 1047/19 i e-innsyn.